

BB *glossy* **3**
Met Zorg

INLEIDING **5**

GEORGE VAN VLIET **7**

hoofd Bouw en Huisvesting van de Gemiva - SVG Groep

locatie: Activiteitscentrum Zuidwester Leiden

HENK-GEERT BLAAK **13**

architect bij Bronsvoord Blaak Architecten

locatie: Activiteitscentrum Overweg Dordrecht

TOKE PEELEN **21**

interieurarchitect bij Peelen Interieur

locatie: Pronk Ergo Halfweg

**MEVROUW VAN ITERSON
EN ANITA LALKENS** **27**

cliënt en medewerker van de Gemiva - SVG Groep

locatie: woonlocatie Smitshof Rijnsburg

GREET DE WIT **31**

clustermanager van de Gemiva - SVG Groep

locatie: Centraal Bureau Gemiva - SVG Groep Gouda

Voor u ligt **BBglossy 3**, met dit keer het thema ‘Bouwen voor de zorg’. Een *met zorg* samengestelde publicatie over het architectuurproces tijdens het werken in opdracht van een zorginstelling.

BBglossy 1 stond in het teken van de werkwijze van Bronsvoot Blaak Architecten (BB) aan de hand van interviews met de vier architecten werden vier grote projecten (drie bedrijfsgebouwen en een woontoren) toegelicht. In **BBglossy 2** stond een in het oog springend project centraal; het nieuwe hoofdkantoor van de Hema op de voormalig NDSM-werf in Amsterdam. En nu in **BBglossy 3**: zorggebouwen.

Al jaren lang werk ik als grafisch ontwerper in opdracht van BB aan verschillende uitingen van het bureau. Stad en land heb ik afgereist om projecten te bekijken, foto’s te maken en mensen te spreken. En niet vaak werd ik zo geraakt als door de mensen die ik ter voorbereiding van deze publicatie heb ontmoet en geïnterviewd. Deels was het een gevoel van ‘thuiskomen’ in een wereld die voor mij erg vertrouwd is. Mijn ouders werkten op De Hartenberg in Wekerom, een instelling voor mensen met een beperking, wij woonden op het terrein in een personeelwoning. Maar wat mij vooral raakte tijdens de gesprekken was een gevoel van belangeloosheid.

Want, ondanks alle specifieke eisen en financiële voorwaarden die het realiseren van een zorggebouw met zich meebrengt, werd het mij al snel duidelijk dat alle betrokken partijen één ding gemeen hebben: de grote inzet en betrokkenheid voor het welzijn van mensen met een beperking. Bij de zorgvuldige afwegingen die tijdens het intensieve proces in samenspraak worden gemaakt staan dan ook vooral de belangen van de cliënt centraal.

Dat laatste is waar de kwaliteit van Bronsvoot Blaak Architecten zichtbaar wordt. Het bureau is in staat met gevoel voor detail en esthetiek én realiteitszin gebouwen te ontwerpen waar mensen zich thuisvoelen en met plezier werken.

Uiteindelijk zijn het de cliënten en medewerkers die de zorggebouwen van Bronsvoot Blaak Architecten écht tot leven brengen. Om privacyredenen was het helaas niet altijd mogelijk ze te fotograferen. Maar we hopen dat we in deze **BBglossy 3** *Met Zorg* tóch het gevoel van plezier en betrokkenheid hebben kunnen overbrengen.

Veel kijk en leesplezier!

Namens Anton Bronsvoot, Henk-Geert Blaak en Erik van Rhenen,

Eva Blaak (zus van Henk-Geert)

Bronsvoot Blaak Architecten

Bronsvoot Blaak Architecten bna werkt vanuit het centraal gelegen Amerongen. Het enthousiasme en de inzet van het team wordt mede bepaald door de inspirerende werkomgeving van dit dorp op de Utrechtse heuvelrug. Het team van Bronsvoot Blaak Architecten bestaat uit twaalf medewerkers, en beschikt over de juiste mix van kennis, vaardigheden en ervaring, noodzakelijk voor het architectuurproces. Samen met de korte communicatielijnen tussen alle betrokkenen leidt dit tot gebouwen die in kwaliteit uitstijgen boven het verwachtingspatroon.

GESPREK MET HOOFD BOUW EN HUISVESTING GEORGE VAN VLIET

Over Bouw en Huisvesting bij een zorginstelling

George van Vliet is de hoofd Bouw en Huisvesting van de Gemiva - SVG Groep. Hij geeft leiding aan een afdeling waar gemiddeld wordt gewerkt aan zo'n 60 huisvestingsprojecten (zowel verbouw als nieuwbouw).

Ik tref George bij het activiteitencentrum Zuidwester in Leiden. Ik heb een kantoorruimte geregeld waar we ons kunnen terug trekken voor het gesprek. Maar eerst gaan we koffie halen bij één van de groepen op de locatie. Er hangt een wat drukke maar gezellige en aanstekelijke sfeer op de groep. We krijgen koffie en terwijl we terug lopen naar het kantoor verzucht George 'dit moet ik vaker doen!'

'We bouwen voor de cliënten. Een gebouw zonder mensen is geen leuk gebouw. Alles is

steriel en strak. Als het gebouw in gebruik wordt genomen, niet direct maar na een half jaartje, dan krijgt het gebouw een ziel. Als je Zuidwester hier ziet, die gasten vinden het gewoon fantastisch', start George het gesprek. 'Gemiva heeft als doel om midden in de maatschappij te staan en wij helpen de cliënten te integreren in de samenleving.'

Het vroegere onderkomen was introvert terwijl de locatie (in de buurt van een klein winkelcentrum) juist vraagt om een open en uitnodigend gebouw. Zuidwester heeft nu een open karakter met een prominente en uitnodigende entree.

Het idee was dat er in de centrale hal een winkeltje voor het publiek zou komen met eigen gemaakte producten van de cliënten.

Helaas is er van die plannen nog niets terecht

Zuidwester in Leiden

Zuidwester is een activiteitencentrum voor cliënten met een verstandelijke handicap. In het gebouw zijn zes cliëntgroepen gehuisvest. Het gebouw is ontworpen door Henk-Geert Blaak en in 2011 gerealiseerd op de al bestaande locatie in Leiden. Zuidwester werd in 2012 genomineerd voor de Leidse Architectuurprijs.

gekomen. Dit komt door alle bezuinigingen van het afgelopen jaar. Met de nieuwe bezuinigingen in het vooruitzicht is het maar de vraag wat in de toekomst mogelijk is. ‘We kunnen maar weinig personeel inzetten en de zorg richt zich nu volledig op de groepen. Alles wordt momenteel afgewogen in tijd, en tijd kost geld, dus er is maar weinig ruimte voor de leuke extra dingen. De gang is nu nog wat leeg en fungeert vooral als verzamelpunt waar de cliënten worden gebracht en opgehaald.’

‘Binnen Gemiva werken we met het uitgangspunt: de zorg stuurt. We hebben een stappenplan gemaakt met een initiatief/onderzoeksfase, voorbereidingsfase, bouwfase en opleveringsfase. Vaak komt er een project op de route (een vraag, een vestiging, een projectontwikkelaar of woningcoöperatie). Dan starten we eerst de onderzoeksfase. Meestal is hier een clustermanager bij aanwezig. Als we na het onderzoek beslissen om verder te gaan dan wordt er een projectteam samengesteld en start de voorbereidingsfase. Daarbij is de clustermanager sturend en mijn afdeling ondersteunend. Zelf adviseer ik in de keuze van de architect. Als dat ook rond is gaan we aan de slag: de bouwfase en opleveringsfase. We hebben een basispakket samengesteld met een programma van eisen en een basisconcept voor elk type gebouw (bijvoorbeeld dagactiviteitencentrum of woning). Tevens hebben we een basisbestek afwerking- en opleverniveau

waarin staat waaraan de projecten moeten voldoen met betrekking tot bijvoorbeeld brandveiligheid, verlichting, bekabeling, tillen en deurbreedtes. Met dit hele pakket gaat de architect aan de slag. In de beginfase van een project ben ik daarbij betrokken en na een tijdje neemt een projectadviseur mijn taken over. Hij/zij staat tussen de bouw en de zorg en bewaakt de specifieke wensen van onze cliënten. En dit alles op detailniveau van de zorg want de zorg moet in het bouwproces centraal blijven staan. Wij bemoeien ons niet zozeer met de kleuren of bijvoorbeeld de keuze van de dakbedekking. Dat laten we over aan de architect.’

‘Wij werken graag met architecten die affiniteit hebben met de zorg (cliënten en medewerkers). Verder is het natuurlijk belangrijk dat je elkaar verstaat en een klik voelt. Ik zeg altijd: de architectuur komt van binnenuit. Want, de cliënten zitten binnen! Wat betreft de beleving van het gebouw buiten: het is natuurlijk mooi meegenomen dat we genomineerd waren voor de architectuurprijs in Leiden, dat is een leuke bijkomstigheid en een verdienste (van de visie) van Henk-Geert, maar niet het uiteindelijke doel.’

‘De lay-out van een gebouw, de plattegrond, is bepalend voor hoe je het gebouw ervaart. Wij bouwen voor mensen waarvan zo’n 70%

foto links:
zicht op terras

foto's rechts:
George van Vliet samen met Mohammed Hajjoui. Eén van de cliënten van het activiteitencentrum Zuidwester in Leiden

een verstandelijke beperking heeft. Voor hen is het erg belangrijk dat als ze een gebouw binnenkomen zonder bewegwijzering meteen weten waar ze naar toe moeten. Een heldere plattegrond met een duidelijke structuur en overzicht is hiervoor essentieel. Dit geeft onze cliënten rust, want als ze niet meer weten waar ze zijn, ervaren ze dat als onprettig. Verder moeten de gebouwen licht en luchtig zijn. De locatie en het programma bepalen natuurlijk mede hoe zo'n plattegrond er uit komt te zien.'

'Cliënten met een lichamelijke beperking vragen overigens weer een hele andere benadering. Als je in staat bent om te bouwen voor deze mensen, dan kun je voor iederéén bouwen. Zij hebben namelijk de meeste ruimte, aanpassingen en hulpmiddelen nodig. Om die reden organiseer ik regelmatig 'een dagje aangepast wonen'. Ik nodig mensen uit die betrokken zijn bij het bouwproces om een dagje door te brengen in de showroom van een leverancier van o.a. plafondtilliftsystemen en liften. Ik zet de architect in een rolstoel en zeg, rijd maar eens over

die randjes heen. Dat voelt niet lekker, zeggen ze dan. Als ze met hun handen klem komen te zitten tussen de deurposten van een te smalle deur of worden aangeraakt door collega's als ze in de tillift hangen ervaren ze hoe kwetsbaar je kunt zijn als je bent overgeleverd aan de zorg. Ik organiseer deze dag omdat het meer begrip en ervaring oplevert die uiteindelijk ten goede komt aan de kwaliteit van de gebouwen voor onze cliënten. Henk-Geert en Frank (projectleider bij Bronsvoort Blaak Architecten) zijn ook een dag meegeweest. Frank heeft overigens onlangs een mooi detail gemaakt voor een bijna dorpelloze draaideur. Daar word ik blij van, want dorpels zijn een stokpaardje van me!'

Na afloop van het gesprek lopen we naar de buitenplaats van Zuidwester voor een fotosessie. 'Dit is mijn favoriete plek van het gebouw' zegt George, terwijl hij aan het schommelen is. Er is een cliënt die graag samen met George op de foto wil en een mooie serie foto's volgt. Nadat George de cliënt weer naar de groep heeft gebracht, komt hij met een ander terug en roept: 'Eva, er is nog iemand die op de foto wil!'

GESPREK MET ARCHITECT HENK-GEERT BLAAK

Over architectuur en de zorg

Architect Henk-Geert Blaak, mijn broer dus, werkte de afgelopen jaren aan verschillende projecten voor de zorginstelling Gemiva - SVG Groep. 'George van Vliet, hoofd bouw en huisvesting van Gemiva, benaderde mij in 2005 met de vraag of ik aan een renovatieproject wilde werken voor het activiteitscentrum Overweg in Dordrecht. Wij hadden al eerder samengewerkt aan een geheel ander project: een ontwerp voor een clubgebouw voor de hockeyvereniging in zijn woonplaats. De samenwerking verliep destijds goed en George was enthousiast over het ontwerp en vooral ook over de werkwijze van ons bureau.'

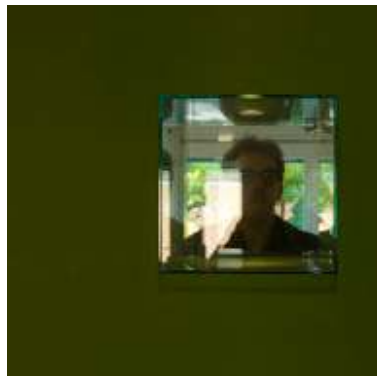
Henk-Geert en ik spreken af bij het activiteitscentrum dat in 2006 is opgeleverd en we worden vriendelijk ontvangen door de receptioniste. Het locatiehoofd vertelt dat zij sinds kort

werkzaam is op deze locatie en dat ze enthousiast is over het gebouw. Het pand ziet er nog steeds als nieuw uit. Er hangt een levendige sfeer. Wanden en deuren zitten goed in de verf met vrolijke kleuren - en dat is een kunst met zoveel rolstoelgebruikers in het gebouw - de badkamers zijn schoon en fris. De tuin is goed onderhouden en de speciaal ontworpen vitrines zijn allemaal gevuld met mooie objecten gemaakt door de cliënten. Het geheel overstijgt het standaard-zorggebouw-gevoel.

Henk-Geert woonde vanaf zijn 5e in een personeelwoning op het terrein van De Hartenberg in Wekerom, een instelling voor mensen met een beperking. 'Mijn vader kreeg een baan aangeboden als hoofd van de civiele dienst. Bij deze baan hoorde ook dat je op het instellingsterrein ging wonen. Zodoende vertrokken we eind

Activiteitscentrum Overweg Dordrecht

Overweg is een activiteitscentrum in Dordrecht voor mensen met een lichamelijke handicap en/of niet-aangeboren hersenletsel. In- en vanuit het centrum kan de cliënt gebruik maken van een breed en gevarieerd aanbod van activiteiten, gericht op recreatie, ontwikkeling of werk. Op de locatie aan de Prattenburg zijn er acht verschillende activiteiten per dagdeel. Voorbeelden daarvan zijn: sport, diverse vormen van handvaardigheid, yoga, computer-bezigheden, koken en bakken, groepsgesprekken en muziek.

foto's:
interieur Overweg

jaren '60 vanuit Hoogeveen naar de bossen bij Ede. Een grote stap voor ons gezin'. Welke invloed zijn jeugd heeft gehad op latere keuzes en zijn werkende leven vindt Henk-Geert moeilijk te zeggen. 'Het is niet zo dat ik tijdens mijn werk voor Gemiva direct put uit mijn ervaringen maar het is wel zo dat ik mij goed kan voorstellen hoe het werkt in de zorg. Ik heb allerlei associaties en herken veel dingen.'

'Eerlijkheidshalve moet ik zeggen dat voor mij het contact met mensen met een beperking altijd wat ongemakkelijk is gebleven. Maar juist dit bewustzijn geeft het werken voor mensen met een beperking een meerwaarde, omdat ik er nog steeds veel van leer.

Zo was ik onlangs bij een feestelijke bijeenkomst bij de woonlocatie Smitshof in Rijnsburg, in verband met de eerste steenlegging. De toekomstige bewoners kwamen met een busje naar de locatie en de oudste bewoner mocht de eerste steen leggen en hield een praatje. Ondanks dat ik haar moeilijk kon verstaan door haar spraakgebrek, werkte haar enthousiasme aanstekelijk! Dat vind ik prachtig om mee te maken. Je beseft dan als architect voor wie je aan het werk bent.'

'Toen wij op De Hartenberg kwamen wonen waren de bouwwerkzaamheden op het terrein in volle gang. Er werden voor die tijd qua architectuur vrij revolutionaire gebouwen neergezet. Ook de bouwmethode was vooruitstrevend en vernieuwend. De paviljoens met betonskeletten en verplaatsbare aluminium puiken hebben de tand des tijds helaas niet overleefd maar het hoofdgebouw en de kerk, en ook ons ouderlijk huis zijn nog steeds inspirerende gebouwen. Onbewust ben ik hierdoor denk ik wel beïnvloed en ben ik anders naar gebouwen gaan kijken.'

In de ontwerpen van Henk-Geert voor Gemiva staat de esthetiek van de architectuur niet bovenaan het prioriteitenlijstje: 'Het gaat uiteindelijk om de cliënt. Ik werk ook vaak voor het bedrijfsleven en daar is de vraag meestal helder: er moet een gebouw komen op een locatie, er is een budget en het bedrijf heeft een wensenlijst. En op basis daarvan maak je een passend gebouw. En ook daarin is in de eerste plaats niet schoonheid bepalend, maar het gebruik, de gebruiker. Maar een opdrachtgever, die een architect inschakelt, wil natuurlijk dat het gebouw bijzonder wordt, het moet zijn

Pentekening die Henk-Geert op zijn vijftiende maakte van zijn ouderlijk huis.

visitekaartje worden. Vaak vraagt ook de locatie om een specifieke oplossing. Dit zijn voor mij elementen die centraal staan in mijn aanpak.'

Bouwen voor de zorg is veel complexer, alleen al het feit dat er veel meer partijen meebeslissen maakt het proces heel anders. Henk-Geert: 'je hebt met een heel gevarieerde 'club' mensen te maken. Het is bijzonder om aan ouders van cliënten uit te leggen hoe de toekomstige woning van hun zoon of dochter er uit komt te zien. En naast de gebruiker - de cliënt - heb je te maken met je opdrachtgever, in de persoon van een clustermanager, de medewerkers op de locatie, het hoofd van bouw -en huisvesting en soms een lid van de Raad van Commissarissen. Ook het gebruik is veel specifiek, is het bijvoorbeeld een woongebouw, of een activiteitencentrum en heb je te maken met een verstandelijk of lichamelijk gehandicapte cliënt of beide? Maar ook de veranderingen in de zorg zijn heel sturend in zo'n traject en de daar aan verbonden visie van de diverse mensen aan tafel. En zeker wanneer het gebouw in een binnenstedelijke situatie staat dan heb je te maken met omwonenden. De rol

van de architect is om, in dat hele spectrum van zaken en belangen, het gebouw overeind te houden.'

En dat is precies waar de kracht van Henk-Geert ligt: 'Ik moet als het ware tien ballen in de lucht houden, ik zorg dat het op alle fronten 'werkt'. Ik houd me niet alleen bezig met de architectonische problematiek, maar vooral ook met de mensen waarmee ik aan tafel zit. Het doel is: dat gebouw realiseren. En daar moet je al die mensen in mee krijgen. Een deel van mijn werk is dan ook het enthousiasmeren. Als architect wil je iets moois maken, dat is de drijfveer. Maar je moet het tegelijkertijd leuk vinden om dat spel te spelen, met al die partijen. Ik word altijd heel nieuwsgierig als mensen aangeven dat ze iets willen: iemand heeft een initiatief en is op zoek naar iemand die dat idee kan vormgeven. Ik raak dan enthousiast, en probeer die vraag handen en voeten te geven. De weg bewandelen van initiatief naar realisatie, dat beheers ik, daar ben ik in de loop van de tijd goed in geworden. Natuurlijk met een team van collega's en specialisten om mij heen. In die zin ben ik echt

Foto's:
interieur Overweg

iemand van de samenwerking. Maar de motivatie blijft steeds weer de architectuur. En het is steeds weer een ontzettende kick als je na verloop van tijd terugkomt in zo'n gebouw en ziet dat het werkt, dat mensen tevreden zijn.'

Het ontwerpen voor de zorg is specifiek omdat het zoveel aanpassingen vraagt. 'Wanneer je bij een bedrijfsgebouw vanuit de situatie beslist dat er een schuine lijn een toegevoegde waarde kan hebben, zet je dat bij zo'n gebouw wel naar de hand. Maar binnen de starre plattegrond van een appartementengebouw is dat veel lastiger. Bijvoorbeeld: een schuine wand plaatsen in een

appartement voor gehandicapten kan betekenen dat een tillift niet geplaatst kan worden omdat deze simpelweg niet functioneert binnen een ruimte met een schuine vorm.'

'Natuurlijk is het belangrijk dat een gebouw iets uitstraalt en ik vind dat je als architect de taak hebt ervoor te zorgen dat het gebouw van toegevoegde waarde is op de locatie, maar het gebouw moet ook iets vanzelfsprekends hebben in zijn omgeving. Verder zoek ik binnen de zorg naar een interieur dat de standaard zorgoplossingen overstijgt. Het duurt lang voordat mijn ontwerpen definitief zijn, ik ben lang zoekende

naar het goede concept, maar als dat dan helder is valt alles vrij snel op zijn plaats. Het is soms een omslachtig proces maar het is voor mij een manier om verbondenheid met de opdracht te krijgen. Vaak maak ik mijn keuze heel intuïtief maar ben desondanks in staat om ze te toetsen aan de voorwaarde van de opdracht.’

‘Het is steeds weer de uitdaging die keuzes langs al die meekijkende partijen te krijgen. Met het aansturen van dit proces hebben wij als bureau heel veel ervaring. Je kunt fantastische ideeën hebben maar er uiteindelijk achter komen dat het technisch niet haalbaar of onbetaalbaar is of dat je geen vergunning krijgt, wat natuurlijk nooit mag gebeuren. Dat schiet niet op en kost natuurlijk veel tijd. Maar dat spel, daar zijn we goed in, dat beheersen we. De kans dat we een verkeerde weg inslaan wordt steeds kleiner. Daar krijg je echt een kick van, als je dat kan voorkomen.’

Al pratend lopen we nog steeds door het activiteitencentrum Overweg waar Henk-Geert sinds de oplevering van het gebouw, zo’n 7 jaar geleden, niet vaak meer geweest is. ‘Bij gebouwen in de zorg is de betrokkenheid van het locatiehoofd bepalend voor hoe een gebouw er na een paar jaar uitziet. Je voelt hier aan alles dat er veel aandacht uitgaat naar de mensen, maar ook naar het gebouw. Ons bureau doet er

alles aan om de ontwerpen die we maken met veel zorg en aandacht voor detail te realiseren en daarom steken we veel energie in de begeleiding van het bouwproces’. Henk-Geert vervolgt: ‘het is dan natuurlijk prettig om te zien dat deze benadering wordt opgepakt door de mensen die in een gebouw wonen of werken. Het is goed om te horen dat de gebruiker ook fijn kan werken in een gebouw. Je kunt van alles ontwerpen maar uiteindelijk bepalen de gebruikers of het gebouw functioneert’.

We nemen een kijkje in de net opgeruimde keuken waar de cliënten zich klaar maken voor een kop koffie. Het locatiehoofd stelt ons voor aan de cliënten. ‘Ben jij de architect van dit gebouw?’ vraagt een cliënt aan Henk-Geert, ‘we missen wel een grote bakplaat in de keuken!’ Henk-Geert is zichtbaar even van zijn stuk gebracht door de directe toon van de vrouw. Zij schiet vervolgens in de lach en zegt ‘ik zit je maar te plagen’.

GESPREK MET INTERIEURARCHITECT TOKE PEELEN

Over bewonersboeken en mooie interieurs

Toke Peelen is de vaste interieurarchitect van Bronsvoord Blaak Architecten. 10 jaar lang werkte ze bij het architectenbureau in Amerongen tot ze 3,5 jaar geleden haar eigen bedrijf Peelen Interieur oprichte. Nog steeds werkt Toke nauw samen met architect Henk-Geert Blaak voor projecten van de Gemiva - SVG Groep. Ook werkt ze regelmatig met andere architecten die voor de zorginstelling werken. Langzaam aan groeit het aantal projecten en daarmee wordt ze een ervaringsexpert op het gebied van het ontwerpen van interieurs voor een zorginstelling.

‘Er zijn veel interieurarchitecten die het vooral interessant vinden om zich te richten op de styling van de woningen, een leuk lampje, een mooie bank, dat soort dingen. Terwijl ik me toch vooral richt op de functionaliteit van een

gebouw ook vanuit bouwkundig opzicht. Ik zeg gerust dat een deur moet worden vervangen omdat deze de verkeerde kant op draait. Of dat het systeemplafond niet mooi strookt met de lijnvoering. Ze vinden mij bij Gemiva eigenwijs omdat ik me overal mee bemoei maar tegelijkertijd weten ze dat ik zorg dat de basis op orde is. Dat stopcontacten op de goede plek zitten. Dat cliënten die bedlegerig zijn niet de hele dag in lampen staren die vaak standaard in systeemplafonds zitten maar dat er indirect licht geplaatst wordt. Als er een lange gang in het gebouw zit kijk ik naar hoe een gang interessant kan worden en zorg dat deuren mooi recht tegenover elkaar geplaatst worden. Dat soort dingen. Heel praktisch eigenlijk. Als dat allemaal klopt, loop ik met het locatiehoofd door het gebouw om te zorgen dat de styling van het gebouw aansluit bij het basisidee.’

Pronk Ergo in Halfweg

Pronk Ergo in Halfweg is een producent en leverancier van hulpmiddelen voor mensen met een functiebeperking. Pronk Ergo organiseert de workshop ‘aangepast wonen’ voor mensen die werken voor zorginstellingen. Ik tref Toke Peelen in de showroom van het bedrijf voor de fotoshoot. Tijdens de fotoshoot ervaart Toke hoe het is om je dagelijkse dingen te doen vanuit de rolstoel.

‘Toen ik de opdracht kreeg voor het interieur van de woonlocatie Smitshof in Rijnsburg heb ik een bewonersboek ontwikkeld waarbij de cliënt (samen met ouders of begeleiders) zelf keuzes kunnen maken voor het interieur van hun toekomstige appartement. Ik kwam op dit idee doordat ik in eerste instantie veel moeite had om te schakelen. Ik had tot dusver alleen interieurs voor activiteitscentra ontworpen en bij de eerste ontwerppresentatie voor de woonlocatie had ik voor de badkamers knalgroene accent-tegeltjes uitgekozen omdat ik dat er lekker fris uit vond zien. De reactie van Gemiva was toen, ‘kom jij maar eens naar onze doelgroep kijken!’ Ik beseftte dat het eigenlijk heel vanzelfsprekend is dat de cliënten zelf mee willen denken over hun eigen woning. Tegelijkertijd wil je als architect ook nog invloed hebben op die keuzes. Vandaar het boek. De cliënt kan nu zelf de vloer bepalen, één accentkleur en de gordijnen uit de door mij voorgelegde mogelijkheden. En ik zorg dan dat de algemene ruimtes een sfeer krijgen die hierbij aansluit. Zo hebben we in de gang poortjes van houten delen gemaakt, als een soort eigen entree naar elke woning met een eigen brievenbus en bel. Samen met de paarse wand krijgt het geheel dan

toch een eigen sfeer. Het bewonersboek bevat zo goed dat Gemiva heeft besloten dat het ook zal worden ingezet bij andere woonprojecten. De cliënten worden nu meer betrokken bij het proces en ik krijg meer feeling met de toekomstige gebruiker.’

‘Het is belangrijk om per opdracht goed de doelgroep in kaart te brengen en vervolgens is het een grote uitdaging om te kijken wat er allemaal mogelijk is. Zo werk ik nu aan een project waar cliënten gaan wonen met het niveau van kinderen van 1,5 jaar. Stel je maar voor, kinderen van die leeftijd kunnen vaak nog niet lopen en trekken zich op aan gordijnen. Als een volwassene van 70 kilo dit doet moet je daar rekening mee houden. Verder bewegen de cliënten zich vaak kruipend door de ruimtes en zijn ze slechtziend. Het is voor hen niet prettig als ik speelse details ontwerp op de vloer omdat zij elke overgang zien als een gat in de vloer. Wel heb ik elementen toegevoegd om te voelen. Bijvoorbeeld ‘chesterfield-achtige’ wanden waarbij de knopen heel diep liggen om zo toch een beetje beleving toe te voegen en de cliënt een beetje te prikkelen.’

Foto's links:
Toke Peelen bij Pronk Ergo
in Halfweg

Foto rechts:
Restaurant
Centraal Bureau in Gouda

‘Bij een ander project is de doelgroep 15-jarige pubers op een hoger niveau. Toen ik daar rondliep op de oude locatie zag ik dat deze jongeren allemaal hun deur hadden volgeplakt met stickers van My Little Pony en posters van Justin Bieber. Toen dacht ik, waarom zou ik een mooie gang ontwerpen als vervolgens iedereen zijn of haar deur weer vol plakt? Bij andere opdrachtgevers heb ik in vergelijkbare situaties de neiging om iemand op te voeden, ik zeg dan: je wilt toch een mooi nieuw kantoor dan moet je daar niet je oude rommel in zetten en verder nadenken over je presentatie! Bij Gemiva heb ik die neiging minder maar probeer ik slimme oplossingen te bedenken. Zo heb ik mooie vitrinekastjes ontworpen naast elke deur waar de cliënt zich helemaal in kan uitleven. Zo blijven hopelijk de deuren netjes!’

‘Doordat ik inmiddels aan een achttal projecten voor Gemiva heb gewerkt krijg ik steeds meer ervaring. Soms maak je beslissingen die achteraf anders hadden gekund. Elke keer neem je dit

mee maar toch is elk project ook weer nieuw en stelt het specifieke vragen. Dat is erg leuk! Ik werk nu aan activiteitscentrum Hoekmaat in een achterstandswijk in Rotterdam, dat tijdelijk ‘opgepimpt’ moet worden. Het is een rommeltje als je daar komt, je vraagt je af: wat moet je hier? Maar desondanks komen de cliënten er graag en nu heb ik de vraag gekregen of ik voor een minimaal budget de hele boel wil opknappen. Ze riepen al meteen dat ze ‘niet zo’n moderne inrichting willen’ omdat dat niet bij de doelgroep past. Ik heb me toen afgevraagd hoe ik op een moderne manier om kan gaan met de sfeer die er in de wijk hangt. Ik heb nu bedacht dat we tegels gaan maken aan de wand waar alle cliënten hun eigen spreuk mogen neerzetten, we gaan plakfolie aanbrengen op het raam met structuren van gehaakte kleedjes en de tafels beplakken met oubollige kleedjes patronen. Eigenlijk is er te weinig budget dus heeft het personeel gezegd, we gaan zelf wel schilderen. Nu ga ik ze op een zaterdag een keer helpen!’

Foto links:
Restaurant
Centraal Bureau in Gouda

Foto's rechts:
Toke Peelen bij Pronk Ergo
in Halfweg

GESPREK MET MEVROUW VAN ITERSON EN ANITA LALKENS

Over de nieuwbouw van
een woonlocatie in de wijk

Het is half augustus en ik bel naar Anita Lalkens. Zij is persoonlijk begeleider van de cliënten van woongroep Smitshof in Rijnsburg. Ik leg haar uit dat ik werk aan een publicatie met het thema 'zorg'. En dat het de bedoeling is dat er in deze publicatie niet alleen foto's staan van mooie architectuur maar ook... 'van mooie mensen' vult Anita aan. 'Nou precies,' zeg ik en vervolg: 'zou ik je mogen interviewen en een paar foto's mogen maken van jou samen met één van je cliënten?' 'Ja, prima, ik zal Mevrouw van Iterson vragen, zij is een bewoner op redelijk hoog niveau.' 'Bewoner?' 'Ja, binnen de Gemiva - SVG Groep horen we cliënt te zeggen, maar ik vind het zo afstandelijk. Maar gebruik straks het woord cliënt maar wel in je tekst...'

Mevrouw van Iterson, Marry, is één van de toekomstige cliënten van de nieuwe Smitshof, ze is 69 jaar en een echte Rijnsburgse. Nu woont

ze sinds lange tijd weer buiten Rijnsburg op de tijdelijke vervangende locatie in Voorschoten. 'Het is best even wennen en ik vind het ook spannend allemaal. Maar ik laat het maar over mij heen komen' zegt ze. In mei 2013 is het nieuwe onderkomen van de Smitshof klaar en kan Marry weer terug naar haar oude, vertrouwde wijk.

Ik tref Anita en Marry op de bouwlocatie. De bouwwerkzaamheden zijn volop aan de gang. Druk wijzend kijken ze naar een nog kale muur en een raamopening van het nieuwe onderkomen. Dit wordt het toekomstige appartement van Marry. 'Het zal groter zijn dan haar vorige kamer', legt Anita uit. 'Op de oude locatie hadden de cliënten een kleine kamer waar ze sliepen, de rest van de tijd verbleven ze in de algemene huiskamer. Op de nieuwe locatie wordt dat dus anders,

Woonlocatie Smitshof Rijnsburg

Marry van Iterson en Anita Lalkens samen met twee bouwvakkers op de in aanbouw zijnde woonlocatie in Rijnsburg.

een appartement is groter en heeft een eigen badkamer en wc. Het nieuwe gebouw past beter bij de wensen van de huidige tijd: er is een grotere behoefte aan privacy en zelfstandigheid'. Er wonen in de Smitshof mensen met een leeftijd variërend van 25 - 70 jaar, daardoor verschillen de individuele behoeften behoorlijk. Anita licht toe: 'hierin kunnen we nu beter voorzien. Wel houden we vast aan de groepsbegeleiding maar de groepen worden kleiner, in plaats van 8 personen per groep worden het er nu 4. Elke groep krijgt weer zijn eigen huiskamer maar dan wat kleiner dan voorheen. Het mooie aan de groepszorg is dat de mensen veel meer het sociale contact houden dan bij het zelfstandig wonen. Op bepaalde momenten van de dag treffen de cliënten elkaar in de huiskamer en dat is plezierig'. Marry bevestigt dit: 'zelfstandig wonen is niets voor mij, de muren zouden op mij afkomen!'

Marry is op leeftijd en zit sinds kort in een rolstoel. In de oude situatie had ze nooit in de Smitshof kunnen blijven wonen. De woning, een voormalig rijtjeshuis, had weinig voorzieningen voor rolstoelgebruikers. 'Er was geen lift en ze kon haar kont niet keren in haar kamer. Op de nieuwe locatie is dat straks goed geregeld en we zijn erg blij dat we nu ook als groep bij elkaar kunnen blijven', vertelt Anita. Zij is al 20 jaar werkzaam op de Smitshof. 'Als je zo lang bij een groep werkt ken je iedereen zo goed en vorm je als het ware een gezin.'

Bij de vraag wat ze van de nieuwbouw vindt wordt ze even stil, het is tweeledig, 'om eerlijk te zijn moet ik nog even wennen. Het is een groot gebouw geworden, zo in de wijk. Dat is natuurlijk ook logisch omdat alle bewoners veel meer ruimte krijgen. Ook is het moeilijk om in te schatten hoe groot de ruimtes van binnen zijn. Maar we hebben als team, met al onze ervaring, ook mee kunnen beslissen over de praktische inrichting van de woonlocatie. We gaan er in die zin straks op vooruit en het is bijzonder en fijn dat we in de oude, vertrouwde wijk kunnen blijven wonen.' Anita vervolgt: 'niet alle buurtbewoners zijn blij vanwege de nieuwbouw maar mijn ervaring is dat mensen van tevoren altijd een beetje angstig zijn en zich zorgen maken. Uiteindelijk valt het allemaal wel mee. De Rijnsburgers steunen ons altijd en we worden vaak gesponsord'. De bus waar ze vanochtend Marry mee heeft opgehaald uit Voorschoten is mede betaald van de opbrengst van een fancy fair die is georganiseerd door de medewerkers van de Smitshof: 'nu hebben we een eigen bus en daardoor veel vrijheid!'

Terwijl we praten wordt Marry onrustig. Ze moet naar het toilet. 'Als ik moet, dan moet ik!' zegt ze. Er wordt aangebeld bij een overbuurvrouw en Marry kan naar het toilet. 'Wat leuk dat er een balkon komt aan deze kant' zegt de buurvrouw enthousiast, 'dan kan ik straks naar u zwaaien! Want we missen jullie wel hoor!'

GESPREK MET CLUSTERMANAGER GREET DE WIT

Over de (bouw)ontwikkelingen in de zorg

Greet de Wit is als clustermanager verantwoordelijk voor de ontwikkeling van woningen en activiteitencentra van de Gemiva - SVG Groep. De Gemiva - SVG Groep ondersteunt mensen met een verstandelijke en lichamelijke handicap in Zuid-Holland. Ze werkte hierbij nauw samen met architect Henk-Geert Blaak. ‘Vier jaar geleden ontwikkelden we bij de Gemiva - SVG Groep een nieuwe projectstructuur. Hierdoor is het duidelijker hoe we een bouwproces opzetten, welke fases we erin onderscheiden, wie waar verantwoordelijk voor is en wie waar toestemming voor moet geven. Als clustermanager vertegenwoordigde ik de gebruiker. En dat is niet alleen de cliënt, maar ook de medewerker.’

‘Ik werk al jaren lang in de zorg. Ik ben niet zo thuis in de bouwwereld. Ik heb geleerd over

welke facetten het gaat in een bouwproces, waar je je wel of niet mee moet bemoeien, wat je moet begrijpen en welke dingen je moet loslaten. Het is leuk om met mensen te werken die juist géén wortels hebben in de zorg. Zij moeten voldoende bereid zijn om zich in de zorg te verdiepen, in de cultuur, in het jargon. En vanuit de zorg proberen wij de voor ons zo normale zaken te benoemen en te vertalen naar de bouwers. Daarvoor heb ik een nieuwe manier van kijken ontwikkeld, om zo het gewone te zien en te kunnen benoemen. Ik vind het een uitdaging om de verbindingen tussen alle partijen te leggen.’

‘Voor wie zijn we eigenlijk aan het werk? Dit is de centrale vraag in het bouwproces. Tijdens een verbouwing van een activiteitencentrum heb ik een grote beslissing genomen om de locatie

open te houden voor cliënten. Dat pakte goed uit, maar vergde veel geduld en energie van onze medewerkers en de bouwers. Voorafgaand aan de verbouwing van De Schakel in Moordrecht sprak ik hier uitgebreid over met de voormannen van de aannemer. Ik liet ze een krant zien die we speciaal voor de cliënten hadden ontworpen. Daarin stond informatie en uitleg over het bouwproces, opgebouwd door foto's en pictogrammen. De krant en de toelichting over de cliënten deed een beroep op de zachte kant van deze stoere mannen! Ze wilden zelfs op zaterdag de sloopwerkzaamheden verrichten om zo min mogelijk geluidsoverlast te veroorzaken. Ze werkten uiteindelijk vier maanden op de locatie en leerden iedereen steeds beter kennen. Op het heropeningsfeestje hadden de cliënten, mooi opgedoft in nieuwe kleding, alleen maar oog voor de bouwers! Twee moeders benoemden het als een soort omgekeerde integratie. Interessant, want we hebben in dit proces de cliënten de mogelijkheid gegeven om, tot op zekere hoogte, alles mee te maken. Verder hebben wij op voorhand niet gezegd: 'dat kunnen ze niet aan.' Die neiging hebben we wel eens in de zorg. We dachten: 'met de nodige voorzorgsmaat-

regelen kunnen ze het aan!' Het is allemaal goed verlopen. Een prachtig voorbeeld van dat de verschillende uitvoerende partijen zich bewust zijn van de vraag: voor wie doen we het eigenlijk?'

'Net als ander sectoren staat de zorg momenteel erg onder druk. Er wordt gesproken over de kwaliteit en de kosten van de zorg. Ook hebben we last van veel bureaucratie. De laatste tijd stelden we ons zelf vaak de vraag 'van welke regels hebben wij nou eigenlijk last en kunnen we ook zonder deze regels zorg verlenen?'. Het gaf ons het inzicht dat we intern ook ontzettend veel regels verzinnen en dat we het ons dus ook gedeeltelijk zelf aandoen. Enige bureaucratie is nodig en hoort erbij. Er schuilt een zekere rechtvaardigheid in. Het zijn spelregels, daar hoort het idee van 'eerlijk' bij. Maar goed, als je daarin verzandt dan werkt het niet. Er is op dat gebied een kentering zichtbaar in de zorg. Ook op het gebied van risico's afdekken. Natuurlijk probeer je narigheid te voorkomen, maar je kunt ook doorslaan. Dat boeit mij nou. Waar zit nou het optimum van wat we verantwoord vinden?'

‘De ontwikkelingen in de zorg gaan mee met de golfbewegingen van de tijd. Zo was er een periode waarin men vond dat alle cliënten in een woonwijk moesten gaan wonen. Daar zijn we voor een deel van de populatie op terug gekomen. Sommige cliënten geven de voorkeur om niet in een woonwijk te wonen, omdat ze daar niet de maximale vrijheid hebben. Bij het ontwikkelen van bouwplannen denken we vooruit om met de golfbewegingen mee te kunnen gaan. Het idee is dan dat een gebouw bijvoorbeeld multifunctioneel is en dat het makkelijk een nieuwe bestemming kan krijgen. Dat is interessant, maar we moeten opletten dat we daar niet in doorschieten. Ik herinner me een moment tijdens een bespreking over een nieuw te ontwikkelen opvang voor kinderen tussen de zeven en vijftien jaar. In die plannen zouden zij, net als in een normale thuissituatie, allemaal een eigen kamer krijgen. Het was belangrijk dat deze kamers ook in de toekomst zouden kunnen worden gebruikt als zelfstandige eenheden voor volwassenen. Daarom zouden het grote kamers worden met badkamer. Een eigen badkamer vond ik al ver gaan, maar ik heb een stokje gestoken tegen de grootte van de kamers. Want kinderen hebben nou eenmaal behoefte aan een niet al te grote kamer, daarin voelen ze zich veilig en beschermd! Het gaat dus weer om de vraag: Voor wie bouwen we dit gebouw en waarom? De financiële of praktische uitgangspunten staan dan niet centraal.’

BB *glossy*
COLOFON

is een uitgave van

Bronsvoord Blaak Architecten BNA,
Amerongen

concept, tekst en ontwerp

DEBOKOFHETLOKET / Eva Blaak, Heelweg

fotografie

Klaas Tuin, Bennekom en Eva Blaak, Heelweg

tekstredactie

Jerry Veldhuizen, Heelweg

drukwerk (binnenwerk)

Vandenberg | Printmedia, Maarn

drukwerk (omslag)

Grafisch Atelier Kampen door Aleks Deurloo